

Mirosław Kisiel

Integracja muzyki i plastyki a rozwój wrażliwości estetycznej dzieci w wieku przedszkolnym

---

Nauczyciel i Szkoła 2 (9), 191-204

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosław Kisiel

Integracja muzyki i plastyki a rozwój wrażliwości estetycznej dzieci w wieku przedszkolnym

„Dzieła sztuki są przecież w nas, to w nas brzmi muzyka, w nas płótna malowane żyją jako obrazy, to w nas, w naszych wzruszeniach, zyskują prawdziwe istnienie zdarzenia opowiadane. Zewnętrzny świat sztuki wdziera się w wewnętrzne życie, stwarzając jego bogactwo”.

Irena Wojnar

Wiek przedszkolny jest etapem rozwoju dziecka, w którym wrażliwość emocjonalna, aktywność w działaniu, chłonność umysłowa, tendencje naśladowcze ułatwiają budzenie określonych potrzeb, trwałe przyswajanie nie tylko nawyków i sprawności, ale także motywów działania i kształtowanie postawy twórczej. Przedszkole, jako instytucja zbiorowego wychowania, powinno stwarzać dogodne warunki do harmonijnego rozwoju dziecka. Pod właściwą opieką pedagogiczną młody człowiek może prawidłowo rozwinąć swój organizm, zdolności umysłowe, kształtować indywidualne cechy charakteru i właściwy stosunek do piękna. Przedszkole wprowadza dziecko w świat wartości estetycznych, z którym spotyka się później w dorosłym życiu codziennym, np.: obcując ze sztuką, przyrodą i techniką. Codzienne otoczenie dziecka to teren pierwszych doznań estetycznych, które utralają się na całe życie, kształtują się lub wypaczają upodobania — smak estetyczny. Od dorosłych (rodziców, nauczycieli) zależy, czy to środowisko pomoże odkryć i przyswoić dziecku piękno i czy znajdzie ono w nim warunki dla własnej ekspresji.

Wychowanie estetyczne stanowi jedną z dziedzin ogólnego wychowania człowieka, tę mianowicie, która wiąże się z kształtowaniem jego estetycznej postawy. W ujęciu powyższym oznacza ono kształtowanie uczuć i rozwijanie wyobraźni, a jego narzędziami są sztuka i przyroda. W definicjach wychowanie estetyczne obejmuje dwa rodzaje działania: pierwsze rozumiane jest „... jako kształcenie kultury estetycznej, dobrego smaku estetycznego, umiejętności przeżywania i oceniań dzieł sztuki, upodobań w zakresie własnej aktywności artystycznej, nawet twórczej” [I. Wojnar, 1965, s. 22]. Drugie znaczenie odnosi się do różnych znaczeń

sztuki: „...sztuka wpływa na człowieka, wpływa na sposób odczuwania przez ludzi życia, na poglądy, na przekonania ludzkie, na ich przeżycia moralne, na ich ogólną postawę wobec innych ludzi, wobec świata” [B. Suchodolski, 1959]. W pierwszym sensie wychowanie jest rozumiane tradycyjnie, w drugim oznacza wychowanie przez sztukę — co można pojmować jako wielostronne kształcenie osobowości człowieka.

Na kształtowanie postawy estetycznej człowieka mają wpływ jego doświadczenia jakich on doznaje, którymi się zachwyca, którymi się wzrusza. Wyodrębniony język sztuki, obok języka nauki, od dawna jest środkiem porozumiewania się ludzi z rzeczywistością zewnętrzną i wewnętrzną przekształconą w działaniu (poniekąd dlatego działalność artystyczna staje się tak różnorodna i skomplikowana). Artyści czasem przekraczają granice między dziedzinami sztuki, podejmując próby ich integracji. Na kształtowanie postaw estetycznych niewątpliwie ma wpływ otoczenie. Z drugiej strony kultura środowiska, w której dziecko lub człowiek dorosły żyje i wychowuje się, obserwacja otoczenia, wszelkich zjawisk natury, przedmiotów, ludzi i zwierząt, ich sposobów życia, zachowania się, ma decydujący wpływ na kształtowanie się wrażliwości estetycznej. Takie czynniki jak: wrażliwość zmysłowa, emocjonalna, wyobraźnia, sprawność intelektualna kształtują rozwój naszych zainteresowań i upodobań estetycznych. Na kształtowanie się i wyzwalanie postaw twórczych mają niewątpliwie wpływ również przedmioty użytkowe i wnętrza, dzięki którym u dzieci rozwija się staranność, precyzja, systematyczność, smak, gust, dyscyplina w postępowaniu oraz szacunek dla otaczającego świata. Wrażliwość estetyczna jest czymś pierwotnym, indywidualnym, spontanicznym, a smak estetyczny jest właściwością nabytą, zależną od kręgu kulturowego, w którym się przebywa.

Lata między trzecim a siódmym rokiem życia to okres zabawy i wzmoczonej aktywności ruchowej. „... Maurice Debesse nazwał ten okres czasem «skaczącej kółki» [W. Leżańska, 1990, s. 25]. Dziecko w tym przedziale wiekowym nawiązuje kontakt ze spostrzeganą rzeczywistością poprzez swój własny sposób bycia i wyobrażenia. Dlatego wychowanie estetyczne w tym okresie wydaje się jak najbardziej odpowiednie. Cały proces poznania świata przez dziecko opiera się w tym okresie na wrażeniach i spostrzeżeniach. Spostrzeganie dziecka kształtuje się w procesie rozwoju konkretnej działalności, w zabawie, w rysunkach i przechodzi w samodzielną czynność obserwowania. Wyobraźnia pobudzona przez sztukę ma wpływ na poszerzenie moralno-społecznego doświadczenia, na kształtowanie się stosunku dziecka do ludzi. Przeżycia estetyczne rozszerzają paletę uczuć, wpływają na skalę uczuć dziecka. Rozwój przeżyć estetycznych następuje wraz z wiekiem, głównie dzięki obcowaniu ze sztuką i kulturą tworzoną przez dorosłych. Wpływają one na ich rozwój, wzmacniają związki ze światem dorosłych. Niestety, w tym okresie życia związki te są mało świadome i refleksyjne, a dominuje

w nich przeważnie element emocjonalny. Dziecko cieszą barwy, kształty, dźwięki i ruch, doznaje ono wielu estetycznych wzruszeń, obcując z codziennym otoczeniem, łatwo poddaje się oddziaływaniu sztuki jako widz i słuchacz. Młody człowiek najczęściej jednak obcuje z pięknem w sposób czynny, podczas zabawy, pracy, gdy odtwarza utwory artystyczne, podejmuje własną twórczość. Wrażeń i wzruszeń dostarczają mu codzienne zajęcia i zbiegi o estetykę osobistą i otoczenia.

Wrażliwość estetyczna u dziecka w wieku przedszkolnych charakteryzuje się tym, że budzi się u niego chęć czy potrzeba obcowania z pięknem — potrzeba przeżyć estetycznych. Potrzeba przeżywania i działania wchodzi w tym okresie życia w zakres rozwoju estetycznego, tym samym sztuka zaczyna pełnić rolę wychowawczą i spełniać funkcję pedagogiczną. Polega ona na wykształcaniu umiejętności postrzegania estetycznego; rozwijania wyobraźni artystycznej, zrozumienia i przeżywania myśli i uczuć wyrażonych w malarstwie, muzyce, literaturze. Dlatego ważne jest, aby w okresie przedszkolnym nie zostały zatracone możliwości spostrzegania i oceniania sztuki. Dzieci w przedszkolu otrzymują sposobność uczenia się poprzez uczestnictwo w zajęciach muzycznych i plastycznych. Rysowanie, malowanie to bardzo złożone formy aktywności dziecka, chociaż potrzeba rysowania i operowania barwami jest u niego ograniczona.

Dziecięca twórczość jest działalnością dynamiczną i kształtującą osobowość. Wyrabia zdolności twórcze, uczy stawiania pytania i jednocześnie odpowiadania na nie, uczy myśleć i kojarzyć. Podczas tworzenia dziecko przedstawia nie tylko to, co wie, ale też tego, czego pragnie i co je interesuje. W swojej ekspresji plastycznej młody człowiek potrafi skoncentrować i wyrazić wzruszenia, myśli, których nie umiałby wyrazić słowami. Intuicyjna fantazja kolorystyczna, tak charakterystyczna dla dziecięcej twórczości, wskazuje na to, że barwa odgrywa w życiu dziecka ważną rolę. Małe dziecko za pomocą koloru wyraża doskonale uchwycone klimaty kolorystyczne osób lub sytuacji, porównuje formy, buduje tła, na których toczą się fragmenty akcji, charaktery ziejące ekspresją wątku fabularnego. Kolor w pracach żyje samoistnie (odważny, śmiały, ekspresyjny). Uwrażliwienie dzieci na odcienie barwne ułatwi im w późniejszym wieku prawidłowy odbiór dzieł sztuki oraz świadome operowanie zestawieniami barwnymi, a znajomość podstawowych zjawisk barwnych — kształtowanie własnego otoczenia. Przedmiot ekspresji artystycznej dziecka jest projekcją jego uczuć zarówno ulotnych, przemijających, jak i trwałych dyspozycji, postaw indywidualnych [V. Lowenfeld, 1977; J. Cybulska-Piskorek, 1976]. W muzyce zagadnicznia działalności dziecka koncentrują się wokół: słuchania, działania i tworzenia muzyki w realizacji różnorodnych form aktywności muzycznej. W zależności od wieku dzieci będą: słuchały piosenek śpiewanych przez wychowawczynię, śpiewały, tworzyły własne melodie, bawiły się śpiewem, eksperymentowały z rytmem przy akompaniamencie dowolnego instrumentu muzycznego, grały na prostych instrumentach muzycznych [K. Przybylska, 1980; D. Matko, 1990].

Integracja zajęć w przedszkolu odgrywa ogromne znaczenie w wychowaniu i nauczaniu dziecka 3–6-letniego. Zapewniając wszechstronny rozwój, łączy elementy z jednej dziedziny nauki z drugimi, tworząc w ten sposób całościowy obraz świata, pozbawiony podziału na odrębne przedmioty. Szczególne znaczenie w tym procesie odgrywają zajęcia łączące elementy muzyki z elementami plastyki. Według niektórych pedagogów [H. Sowińska, 1996; M. Cackowska, 1994; M. Lorek, 1997; M. Płomiński, 1997; U. Szuścik, 1997 i in.] zajęcia integracyjne wpływają korzystnie na rozwój intelektualny, emocjonalny, estetyczny procesów poznawczych dziecka w wieku przedszkolnym. Dzięki zajęciom integracyjnym, prowadzonym przez nauczyciela przedszkola, najmłodszy poznają lepiej i szybciej pojęcia związane z muzyką i plastyką. A spotkania tego typu stają się oryginalnym przekładem muzyki na język plastyki. Dzieci w tym czasie próbują zrozumieć zjawiska otaczającego świata, pobudzają aktywność twórczą, rozwijają swoją ciekawość i zainteresowania.

Wprowadzenie zajęć integrujących muzykę z plastyką wpływa niewątpliwie na rozwój estetyczny dziecka, kształtując jego wrażliwość na piękno otaczającego świata, rozwijając wyobraźnię. Zajęcia takie, organizowane przez nauczyciela, pozwalają mu lepiej poznać osobowość małego dziecka, jego potrzeby, zainteresowania, zdolności oraz wrażliwość na usłyszaną muzykę. W procesie łączenia elementów muzyki z plastyką wychowanek zdobywa jednocześnie wiadomości z zakresu dwóch różnych dziedzin sztuki. Bardzo ważnym elementem rozwoju estetycznego dziecka w tym okresie życia jest jego ekspresja spontaniczna — wyrażona poprzez śpiew jako formę aktywności muzycznej. Takie działanie dodaje dzieciom odwagi, ośmiela je, wprowadza w radosny, rzeński nastrój. Ważną rolę w kształtowaniu postaw odgrywa ekspresja słowa, która polega na układaniu zdań do usłyszanego utworu muzycznego. Zajęcia muzyczne powinny korelować elementy muzyki i plastyki również w ekspresji ruchowej. Poprzez ruch przy muzyce kształtuje się znaczenie dynamiki, tempa w utworze muzycznym, rozróżnianie głosów jednocześnie brzmiących. Inną ulubioną formą twórczości dzieci jest improwizacja ruchu. Zajęcia muzyczne i plastyczne mogą dostarczać dziecku przyjemnych wrażeń, doświadczeń, rozwijać życie uczuciowe i psychiczne.

Na podstawie obrazów podczas słuchania muzyki wypływają wrażenia słuchowe, tj. głośność, wysokość, głębokość, barwa, trwanie, objętość, wokalnosc, chropowatość, tonyczność, tonalność [K. Danecka-Szopowa, 1997]. Punktem wyjścia większości zajęć muzycznych jest piosenka. Poprzez naukę piosenki dzieci ćwiczą koncentrację uwagi, zapamiętują słowa i melodię. Sztuka w połączeniu z muzyką pozwala na wyrażenie uczuć, ukazanie swoich emocji i myśli. Taka twórczość muzyczna dodaje muzyce, a tym samym zajęciom muzycznym, barw i odcieni. Słuchanie muzyki może stać się inspiracją do napisania sztuki teatralnej, krótkiego wiersza czy wykonania rysunku. Integrowane podawanie treści arty-

stycznych stwarza też szansę zainteresowania sztuką każdego ucznia (percepcja jest w pewnym stopniu niezależna od specyficznych uzdolnień). Rozumienie sztuki, szczególnie muzyki, plastyki, a także literatury, filmu wymaga kształcenia specyficznej wyobraźni, gdy zaś jej brak, percepcja sztuki staje się powierzchowna i ma charakter bardziej poznawania niż przeżycia estetycznego.

Muzyka charakteryzowana jest jako udźwiękowiony, zorganizowany rytmicznie przebieg czasu, a treść jej jest rozumiana jako komunikat według poglądów lub jest niejednoznaczna [M. Przychodzińska-Kaciczak, 1979]. W przeciwieństwie do niej sztuki plastyczne reprezentują statycznie trwającą przestrzeń, a treść przekazać można w sposób jednoznaczny. Synteza tych dwóch dziedzin sztuki nie jest prosta i nie jest powszechnie uprawiana, jednak jej próby są ponawiane. Przyzwyczajeni jesteśmy do działania wzroku jako zasadniczego zmysłu, a przy słuchaniu muzyki towarzyszą nam często skojarzenia wzrokowe. Współczesna sztuka wykorzystuje w pełni możliwość powiązań między światem dźwięków i form wizualnych, tworząc pewne syntezy. Rozwijające się malarstwo abstrakcyjne upodabnia się do muzyki, tworzy poetyckie obrazy barw i kształtów na takich samych zasadach skojarzeniowo-uczuciowych, na których tworzony jest świat dźwięków. W utworach współczesnych artystów plastyków widoczne są dążenia do nadania ruchu i udźwiękowania obrazów czy układów przestrzennych.

Zajęcia integrujące muzykę z plastyką rozwijają szczególnie wyobraźnię, która stanowi ważny współczynnik uzdolnienia w każdej dziedzinie sztuki, jest niejako siłą napędową w rozwoju procesów intelektualnych i psychicznych. Sztuka jest określona jako „Wielka nauczycielka wyobraźni.” Wyobraźnia z punktu widzenia filozoficznego i psychicznego wiąże się ściśle z funkcjonowaniem pamięci i cechami intelektu. Wyobrażenia możemy podzielić na odtwórcze i twórcze. Wyobrażenia odtwórcze wiążą się z przypominaniem treści wyrażeniowych przechowywanych w pamięci. Wyobrażenia muzyczne (dźwiękowe) mogą powstać na tle poszczególnych elementów tworzących dany przebieg albo na tle całości kształtu ich powiązań. Muzyka definiowana jako przebieg dźwięków zorganizowanych w czasie (pominąwszy warstwę słowną i ruchową w działach scenicznych), to różnorodne układy struktur dźwiękowych, które w swojej złożoności nie mogą być w pełni dostępne w percepcji małego dziecka [G. Jaworska, 1985]. Dlatego pedagogika muzyczna proponuje (w początkowej fazie kontaktu) uzupełnienie przekazywanych treści muzycznych skojarzeniami związanymi z treściami pozamuzycznymi (malarstwo, poezja, narracja, elementy ruchu i tańca). Wyobrażenia stają się przez to bogatsze na skutek współdziałania większej ilości analizatorów oraz dynamizowania uczuć estetycznych i sfery emocjonalnej dziecka.

Uwaga dziecka w wieku przedszkolnym jest spontaniczna, krótkotrwała. Charakteryzuje się częstym przenoszeniem się na coraz to nowe obiekty zainteresowania lub nowe czynności. Wielokrotne słuchanie tych samych fragmentów muzycz-

nych staje się monotonne. Jednakże łączenie środków z zakresu różnych sztuk wpływa dodatnio na ogólną aktywność dziecka. Pobudza rozwój intelektualny, życie psychiczne oraz osobowość. Słowo mówione przez nauczyciela i środki plastyczne w odpowiedni sposób integrowane z muzyką pełnią rolę dodatkowych stymulatorów w kształtowaniu i utrwalaniu wyobraźni muzycznej dziecka. Zajęcia integracyjne kształcą sprawność wychowawczą, wrażliwość artystyczną, kulturę humanistyczną. Założeniem metody integracyjnej jest stymulacja i rozwój dziecięcej aktywności twórczej [U. Szuścik, 1997]. Muzyka wspomagana treściami plastycznymi lub literackimi staje się sztuką wyposażoną wyraźniej w treści znaczące. Pobudzenie aktywności twórczej, plastycznej utworami muzycznymi jest uzasadnione psychologicznie i estetycznie. Z zajęć o charakterze integracyjnym dziecko wynosi korzyści poznawczo-intelektualne i korzyści wpływające na jego rozwój emocjonalny, kształcąc wrażliwość artystyczną. Każdy odbiorca podczas trwania i rozwijania przeżycia artystycznego konstruuje swój własny przedmiot „piękna”, tzw. własny osobisty obraz dzieła, zgodnie ze swymi kompetencjami, doświadczeniami i nastrojem chwili. Celem takich zajęć plastycznych o charakterze integracyjnym jest zwrócenie uwagi na fakt, że takie same przeżycia i treści można wyrazić i przedstawić, ważne jest znalezienie przez dzieci różnic między plastyką a muzyką. Muzyka jest dynamiczna, nie trwa w przestrzeni, lecz tylko w czasie, rozwijając się w kierunku formy abstrakcyjnej. Plastyka jest statyczna, prezentuje treści w sposób jednoznaczny, określony w formie plastycznej dzieła. W przypadku utworów muzycznych o charakterze ilustracyjno-programowym występuje tekst, który jest semantyczny i przekazuje znaczenia. Ten typ utworów muzycznych ułatwia porównanie muzyki z malarstwem, głównie przedstawiającym, koncentrując się na aspekcie treściowym: postaci, barwy, światło. Dzieci żyją w świecie pełnym dźwięków, szmerów o różnej sile, barwie, w świecie pełnym jakości wizualnych i ich zestrojenia oraz w świecie wzajemnej integracji bodźców dźwiękowych i wizualnych. Jedną z funkcji muzyki podczas zajęć integracyjnych jest rozbudzenie różnorodnych i bogatych odczuć, a plastyki — wyrażenie tych przeżyć kolorem (nastój muzyki), linią, formą, jej kształtem (brzmienie, tempo, dynamika utworu).

W trakcie prowadzenia zajęć integracyjnych muzyki i plastyki (rozbudowując propozycje U. Szuścik) można wyodrębnić kilka kierunków poszukiwań:

- ilustracja dźwięków naturalnych (szum drzew, śpiew ptaków, szemranie strumyka, zjawiska pogodowe, pory roku itp.) oraz dźwięków techniki (odgłosy ulicy, gwar ludzi, praca maszyn itp.) za pomocą różnych technik plastycznych;
- próba ilustracji idąca w kierunku podkreślenia morału piosenki, przedstawienia głównych bohaterów, podkreślenie dramaturgii akcji za pomocą koloru, stworzenie i oddanie nastroju utworu muzycznego;

- pokazanie plastyczne elementów formy muzycznej (z pominięciem tekstu literackiego), pójście w kierunku abstrakcji z silnym zaakcentowaniem funkcji ekspresyjnej koloru, znalezienie form plastycznych adekwatnych do charakteru muzyki;
- połączenie elementów ilustracyjnych (podkreślenie morału piosenki) przedstawiających — z abstrakcyjnymi, odzwierciedlającymi formę muzyczną piosenki;
- przekaz elementów muzyki artystycznej (melodia, rytm, tempo, dynamika, barwa itp.) na język plastyki (plama barwna, figura geometryczna, kreski, linie, kropki, rysunek abstrakcyjny, rysunek rzeczywisty itp.);
- wyrażanie emocji towarzyszących przeżyciom muzycznym nie tylko przy pomocy rysunku, ale również werbalnie oraz za pomocą ruchu, gestu czy śpiewu.

Propozycja zajęć integrujących działania muzyczne i plastyczne

SCENARIUSZ ZAJĘĆ INTEGRUJĄCYCH MUZYKĘ Z PLASTYKĄ W GRUPIE 4-LATKÓW

TEMAT: Rozpoznanie odgłosów przyrody. Próba przedstawienia dźwięków i szmerów natury za pomocą plastycznego ruchu i rysunku.

Cel zajęć:

- kształtowanie słuchu fonematycznego;
- nauka uważnego słuchania i rozpoznawania odgłosów przyrody;
- kształtowanie pamięci;
- rozwijanie wyobraźni twórczej;
- poznawanie osobistych odczuć i wrażeń dzieci;
- ćwiczenia koncentracji uwagi;
- kształtowanie umiejętności przedstawiania zasłyszanych odgłosów za pomocą ruchu;
- współpraca i współdziałanie w grupie;
- przybliżenie informacji nt. zasad posługiwania się techniką malarską kredki świecowej;
- tworzenie słownych opowiadań, historii do usłyszanych dźwięków;
- rozwijanie i kształtowanie pamięci oraz innych procesów poznawczych.

Forma zajęć: grupowa, indywidualna

Metoda zajęć: czynna, słowna

Media dydaktyczne: magnetofon, kaseca magnetofonowa z odgłosami przyrody, tj.: (szum drzew, chodzenie po trawie, śpiew ptaków, szczekanie psa, gruchanie gołębia, szum wody, krople deszczu padające na parapet), kredki, kartki z bloku.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie dzieci. Zaproszenie do wspólnej zabawy pt. „Rozpoznawanie odgłosów przyrody”.

Zabawa: Wybrane dziecko odwraca się tyłem do pozostałych. Inni uczestnicy zabawy (kolejno wybierani przez prowadzącego) bawią się, tworząc odgłosy, wykorzystując do tego celu przedmioty i ruch (piłki, kartki papieru, długopis, podskoki i tupanie). Dziecko odwrócone tyłem do pozostałych odgaduje powstałe dźwięki i szmery.

2. Słuchanie odgłosów przyrody zarejestrowanych na kasecie magnetofonowej lub w trakcie, przeprowadzonej wcześniej, wycieczki do lasu bądź parku.
3. Dzieci po wysłuchaniu odgłosów odgadują wcześniej zasłyszane dźwięki.
4. Przedstawienie odgłosów przyrody za pomocą ruchu, zwrócenie uwagi na takie cechy jak dynamika, płynność ruchu, poruszanie się w przestrzeni, adekwatność ruchu do usłyszanych i zapamiętanych odgłosów.
5. Przybliżenie uczniom zasad posługiwania się techniką plastyczną z wykorzystaniem kredki świecowej i bloku rysunkowego.
6. Wykonanie prac plastycznych kredkami do usłyszanych odgłosów.
7. Nadanie tytułu pracom plastycznym wykonanym przez dzieci.
8. Analiza prac. Rozmowa na temat własnych przeżyć podczas słuchania rejestracji odgłosów przyrody i rysowania.
9. Powtórna prezentacja odgłosów przyrody za pomocą ruchu, tym razem wzbogacona o doznania werbalne i plastyczne.
10. Wystawa prac.¹

SCENARIUSZ ZAJĘĆ INTEGRACYJNYCH MUZYKI Z PLASTYKĄ W GRUPIE 6-LATKÓW

TEMAT: Układanie melodii do prezentowanych ilustracji. Tworzenie własnych kompozycji muzycznych.

Cele zajęć:

- rozwijanie słuchu muzycznego;
- rozwijanie umiejętności tworzenia tekstu opowiadania do określonego rysunku;
- rozwijanie spostrzegawczości;

---

¹ E. Stawiarska: *Integracja zajęć muzycznych i plastycznych oraz ich wpływ na rozwój estetyczny dzieci 6-letnich*. Wyd. PiPs UŚI. Katowice 1999, praca dyplomowa napisana pod kier. M. Kisiela.

- kształtowanie umiejętności przekładu znaków plastycznych na język dźwięków;
- pobudzanie do swobodnego wypowiedzania się w formie muzycznej;
- utrwalanie podstawowych określeń plastycznych, tj. barwa, kształt, wielkość, figura, znak, odcień, odległość, tło i in. oraz muzycznych, tj. tempo, dynamika, melodia, barwa instrumentu, rytm, akord i in.;
- poznanie osobistych odczuć i wrażeń dzieci;
- pobudzanie do działania wszystkich dzieci, a zwłaszcza tych ujawniających zahamowania, nieśmiałość bądź nerwice;
- stwarzanie miłej i sympatycznej atmosfery w grupie;
- praca nad koncentracją uwagi.

Forma zajęć: indywidualna

Metoda zajęć: czynna, słowna, pokaz

Media dydaktyczne: obrazki wiosny przygotowane przez prowadzącą, instrumenty muzyczne (grzechotki, kołatki, trójkąty, bębni).

Przebieg zajęć:

1. Rytmiczne powitanie dzieci. Zaproszenie do zajęć.

Dzień dobry dzieci.

Dzień dobry Pani.

2. Muzyczna prezentacja imion dzieci i rytmiczna rozmowa:

Jak masz na imię?

Mateusz

Jaka dziś jest pogoda ?

Dzisiaj jest ładnie.

3. Prezentacja ilustracji o tematyce wiosennej. Próba przedstawienia — opowiedzenia ich słowem:

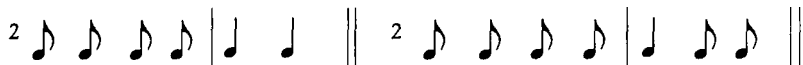
- wiosną w lesie przyroda budzi się do życia,
- ptaki śpiewają,
- ptak buduje gniazdo,
- wiosną w lesie słychać różne odgłosy zwierząt,
- szumią drzewa i trawy,
- brzęczą owady,
- w lesie wiosna muzykę przyniesie,
- strumyk szemrze swą nową opowieść,

4. Wykorzystanie instrumentów muzycznych do przedstawienia swoich propozycji muzycznych.
5. Indywidualna prezentacja wymyślonych wcześniej tekstów opowiadań przez dzieci za pomocą ruchu i rytmicznej recytacji.
6. Podziękowanie dzieciom za udział w zajęciach.

Propozycje rytmizacji tekstu z wykorzystaniem instrumentów muzycznych

3

Wio - sną w le - sie przy - ro - da bu - dzi się do ży - cia.

2

Ptak bu - du - je gnia - zdo. Szu - mią drze - wa i tra - wy.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ INTEGRUJĄCYCH MUZYKĘ Z PLASTYKĄ W GRUPIE 5-LATKÓW

TEMAT: Muzyka programowa jako źródło inspiracji plastycznej. Suita C. Saint-Saënsa: „Karnawał zwierząt”: „Słoń”, „Taniec szkieletów”.

Cel zajęć:

- kształtowanie umiejętności przedstawiania muzyki językiem plastyki;
- rozwijanie wyobraźni twórczej;
- kształcenie sprawności manualnych rąk;
- poszerzenie muzycznej wiedzy nt. muzyki programowej;
- poznanie osobistych odczuć i wrażeń dzieci;
- ćwiczenie koncentracji uwagi;
- rozwijanie zmysłu estetycznego i potrzeby tworzenia;
- wzbogacenie wyobraźni o tworzenie własnych historyjek lub opisu konkretnej skojarzonej sytuacji;

- odkrywanie przyjemności z aktywności plastycznej i muzycznej, używania różnych kształtów, kresek, barw;
- staranność wykonania troska o jakość pracy.

Pomoce dydaktyczne: kasetta magnetofonowa z zarejestrowanym fragmentem utworu C. Saint-Saënsa „Karnawał zwierząt”: „Słoń”, „Taniec szkieletów”; kartka z bloku, farby.

Metoda zajęć: czynna, słowna

Forma zajęć: grupowa i indywidualna

Przebieg zajęć:

1. Powitanie dzieci, podanie informacji o przebiegu zajęć.
2. Przygotowanie dzieci do odbioru muzyki artystycznej poprzez rozmowę wstępną na temat fragmentu utworu C. Saint-Saënsa „Karnawał zwierząt” (bez podania tytułu programowego).
3. Prezentacja i wysłuchanie fragmentu suity z nagrania magnetofonowego.
4. Rozmowa na temat tempa, barwy, dynamiki, wysokości dźwięków. Porównanie dwóch utworów.
5. Wzbogacenie języka muzycznego o określenia, tj.: muzyka ciężka, powolna, majestatyczna, dźwięk kontrabas, brzmienie ciemne, tempo wolne; tempo szybkie, zwiewne, muzyka wesoła, dźwięki ksylofonu, melodia ruchliwa, barwa jasna.
6. Przedstawienie ruchem dwóch części suity: „Słoń” i „Taniec szkieletów”.
7. Wykonanie farbami rysunku do wysłuchanych fragmentów suity.
8. Analiza prac i rozmowa z dziećmi na temat własnych przeżyć emocjonalnych podczas słuchania i malowania.
9. Wystawa prac i podziękowanie za aktywny udział w zajęciach.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ INTEGRUJĄCYCH MUZYKĘ Z PLASTYKĄ W GRUPIE 6-LATKÓW

TEMAT: Fryderyk Chopin — polski poeta i malarz fortepianu.

Cele zajęć:

- kształtowanie umiejętności przekładu elementów muzyki na język plastyki;
- rozwijanie wyobrażeń percepcyjno-słuchowych;
- poszerzenie muzycznej wiedzy o twórczości F. Chopina;
- doskonalenie umiejętności plastycznych — malarskich;
- stworzenie więzi emocjonalnej i zmysłowej z muzyką;
- rozwijanie zmysłu estetycznego i potrzeby tworzenia;
- poznanie osobistych odczuć i wrażeń;
- ćwiczenie koncentracji uwagi;

- troska o jakość wykonanej pracy;
- budzenie wiary we własne możliwości.

Metoda zajęć: czynna, słowna

Forma zajęć: grupowa i indywidualna

Pomoce dydaktyczne: kasetka magnetofonowa z muzyką fortepianową:
F. Chopina „Walc” op. 69 nr 2, farby, blok rysunkowy, pędzle, naczynie z wodą, fartuszki ochronne, podkładki na stoliki, ściereczki.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie dzieci, przekazanie informacji o konstrukcji zajęć.
2. Rozmowa na temat muzyki artystycznej, instrumentu muzycznego — fortepianu oraz twórczości F. Chopina.
3. Prezentacja i wysłuchanie fragmentu „Walca” op. 69 nr 2 F. Chopina.
4. Omówienie wysłuchanego fragmentu utworu muzycznego, rozpoznanie i określenie dynamiki, tempa, barwy, wysokości.
5. Przypomnienie zasad bezpieczeństwa, higieny, umiejętności doboru ilości i proporcji poszczególnych barw i odcieni, zagospodarowania przestrzeni kartki i in. — podczas wykonywania prac plastycznych.
6. Tworzenie ilustracji abstrakcyjnej bądź realistycznej do słuchanego fragmentu utworu muzycznego F. Chopina. Indywidualna kontrola i wsparcie pracy uczniów.
7. Analiza prac i rozmowa z dziećmi na temat własnych przeżyć emocjonalnych podczas słuchania utworu i przelewania emocji i wrażeń na papier.
8. Wystawa prac.
9. Zakończenie zajęć — podziękowanie za aktywny udział dzieci.

Integracja muzyki i plastyki w wychowaniu przedszkolnym jest uzasadniona z przyczyn natury dydaktycznej, psychologicznej i artystycznej. Stwarza szansę zainteresowania sztuką oraz jej dokładniejszego zrozumienia. W integracji estetycznej łączenie powinno polegać na budzeniu aktywności umysłu, kształceniu ogólnego rozwoju wyobraźni. Tak pojmowana integracja pozwala każdemu wychowanekowi zrozumieć treści często dla niego abstrakcyjne i stwarza szansę zainteresowania sztuką. „Sztuka jest odzwierciedleniem uczuć i myśli, wyrazem przeżyć człowieka, reakcją wrażliwej wyobraźni, wrażliwego umysłu na otaczający świat ludzi. Sposobnością rozumienia drugiego człowieka, porozumiewania się oraz jedną z dróg do poznania własnej rzeczywistości” [M. Przychodzińska-Kaciczak, 1979, s.156].

Nauczycielowi prowadzącemu zajęcia integracyjne z zakresu estetyki potrzebne są w pracy sprecyzowane cele, określone treści, wskazane formy i metody pracy. Wartość zintegrowanych sztuk warunkuje wyobraźnia prowadzącego oraz uczestników. Podejście nauczyciela do tak skryształowanego tematu powinny charak-

teryzować: komunikatywny przekaz informacji i precyzja wydawanych poleceń, szczególnie podczas wprowadzania nowego typu realizacji. Zadaniem nauczyciela-wychowawcy organizującego zajęcia integracyjne jest uczynienie ich wartościowymi i godnymi zaangażowania. Udziałem w nich należy nie tylko zainteresować dzieci, ale zainteresowanie to rozwinąć, utrzymać, po czym utrwalić i przenieść na inne dziedziny poznania.

Bibliografia:

M. Cackowska: *Nowa koncepcja integralnego systemu nauczania początkowego*. Kielce 1994.

J. Cybulska-Piskorek: *Twórczość plastyczna dziecka w wieku przedszkolnym*. Warszawa 1976.

K. Danecka-Szopowa: *Tworzenie ilustracji muzycznych — myślenie*. „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 1997 nr 5.

S. Dorance: *Zajęcia twórcze w przedszkolu. Przedmioty i obrazy*. Tłum. J. Zając, T. Zielińska. Wyd. Cyklady, Warszawa 1997.

G. Jaworska: *Rola integracji sztuk w kształtowaniu wyobraźni muzycznej*. „Biuletyn Pedagogiczny”, Wrocław 1985.

W. Leżajska: *Przedszkole jako środowisko wychowania estetycznego*. WSiP, Warszawa 1990.

M. Lorek: *Początki kształcenia w systemie zintegrowanym w klasie 0-III, zarys koncepcji*. [W:] *Apli papli*. Red. E. Rostańska, M. Lorek, K. Krauze. Katowice 1997.

V. Lowenfeld, W. L. Brittain: *Twórczość a rozwój umysłowy dziecka*. PWN, Warszawa 1977.

D. Malko: *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*. WSiP, Warszawa 1990.

M. Płomieński: *Uwagi do integracji w wychowaniu muzycznym*. [W:] *Z teorii i praktyki wychowania muzycznego*. Red. H. Danel-Bobrzyk. Katowice 1997.

S. Popek: *Analiza psychologiczna twórczości plastycznej dzieci i młodzieży*. WSiP, Warszawa 1978.

K. Przybylska: *Wychowanie muzyczne w przedszkolu*. Warszawa 1980.

M. Przychodzińska-Kaciczak: *Muzyka i wychowanie*. Warszawa 1979.

M. Przychodzińska-Kaciczak: *Polskie koncepcje powszechnego wychowania muzycznego. Tradycje — współczesność*. WSiP, Warszawa 1979.

H. Sowińska (red.): *Integracja w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym*. Wyd. „Ławica”, Poznań 1996.

B. Suchodolski: *O wychowaniu estetycznym*. „Kwartalnik Pedagogiczny” 1959/1.

U. Szuścik: *Muzyka stymulacją aktywności plastycznej z doświadczenia kształcenia plastycznego dzieci i studentów*. [W:] *Z teorii i praktyki wychowania muzycznego*. Red. H. Danel-Bobrzyk. Katowice 1997.

I. Wojnar (red.): *Wychowanie przez sztukę*. Warszawa 1965.